

INDEPENDENȚA ȘI EDIFICAREA STATULUI REPUBLICA MOLDOVA

Alocuțiune rostită la Conferința științifică internațională „Republica Moldova: 25 de ani de independență”

8 septembrie 2016

Onorată asistență,

Imediat după proclamarea Independenței, luând cuvântul în fața mulțimii adunate în Piața Marii Adunări Naționale, am prezis că greutățile pentru noi abia începeau. În condițiile lipsei totale de experiență, a bazei juridice corespunzătoare, urma crearea, mai bine zis, încheierea Statului Republica Moldova și consolidarea lui. Bănuiam noi că va fi dificil, dar atunci, pe valul euforiei și al romantismului, nu ne prea dădeam seama câte probleme și confruntări aveam de parcurs și de depășit ulterior. Totuși s-a reușit să se facă față sarcinilor (aparent utopice) în contextul dat. Cu susținerea primelor două Parlamente alese în mod democratic (în anii 1990 și 1994) au fost create atributele și instituțiile statale; au fost promovate reformele (democratică, politică, economică, financiară, socială, judiciară, constituțională); au fost create condițiile pentru dezvoltarea, la nivelul posibilităților de atunci, a științei,

învățământului, ocrotirii sănătății, culturii (nu doar celei naționale, ci și a etniilor conlocuitoare); s-a făcut mult pentru revenirea la credința strămoșească etc.

Toate aceste eforturi de început au fost puse la baza unei politici coerente de edificare a statului democratic și de drept, cu o economie liberă de piață.

Cu permisiunea domniilor voastre, voi încerca, în cele ce urmează, să descifrez (telegrafic) unele aspecte ale tezelor expuse mai sus.

Simbolurile statale. Menționăm, mai întâi, că, chiar de la începutul Mișcării de Renaștere și Eliberare Națională, poporul nostru a avut inițiativa și și-a manifestat dorința de a-și restabili memoria, tradițiile, inclusiv cele legate de simbolurile naționale, printre care în prim-plan se evidențiază Tricolorul. La toate întâlnirile cu oamenii, tot mai insistent eram întrebat, și nu numai eu: când va fi adoptat Tricolorul în calitate de Drapel de Stat, când vom avea o nouă stemă a Republicii Moldova?

Până la urmă, după examinarea concluziilor unei comisii create special (în frunte cu dl Eugeniu Sobor), inclusiv cele care demonstau vechimea considerabilă a Tricolorului pe teritoriul Țării Moldovei (momentele de atașament față de el coincidând cu epocile revoluționate), precum și identificarea Tricolorului cu suveranitatea și independența națională a Statului Moldovenesc de-a lungul secolelor, Parlamentul de la 1990 l-a aprobat, la 27 aprilie 1990, în calitate de Drapel de Stat.

Pe fâșia galbenă a Drapelului de Stat este imprimată Stema de Stat, elaborată de regretatul maestru Gheorghe Vrabie și aprobată de către Parlament la 3 noiembrie 1990.

Actualul Imn de Stat a fost adoptat de către Parlamentul de la 1994 la 22 iulie 1995.

La capitolul **Securitatea Națională și a Statului** concretizăm, mai întâi, următoarele:

- prin securitate națională se înțelege protecția persoanei, societății și a statului, drepturilor și intereselor lor, stabilite de Constituție și de alte legi ale republicii împotriva pericolelor externe și interne;

- securitatea statului este parte integrantă a securității naționale și cuprinde protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului său constituțional, a potențialului economic, tehnico-științific și celui defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informaționale și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte.

Pornind de la dezideratele acestor definiții, clasa politică și conducerea de atunci au purces la instituirea și fortificarea următoarelor organe menite să le transpună în viață:

- *poliția* - în baza Legii adoptate de către Parlament la 18 decembrie 1990 și a altor acte legislative ulterioare;

- *armata* - conform Decretului prezidențial din 3 septembrie 1990 și altor decrete care l-au urmat pe acesta;

- *serviciile secrete de securitate* - prin Decretul din 9 septembrie 1991;

- *protecția civilă* - Decretul din 24 decembrie 1991 „Cu privire la Apărarea Civilă a Republicii Moldova”;

- *serviciul de pază și protecție* - Decizia Președintelui Parlamentului din 14 iunie 1993;

- *sistemul național de pașapoarte și pașaportizare a populației* - decretele prezidențiale din 5 septembrie 1991, 15 ianuarie 1992, 28 octombrie 1992, 20 septembrie 1993;

- *serviciul vamal* - Decretul prezidențial din 3 septembrie 1991.

Ulterior, cadrul juridic pentru activitatea acestor organe a fost perfecționat conform noilor exigențe și împrejurări.

Reforma constituțională. Este cunoscut faptul că de la regimul vechi, sovietic, moștenisem o Constituție - „mulaj” (copie) a Constituției ex-URSS, cu toate caracteristicile statului totalitar. Și, chiar dacă Parlamentul de la 1990 a proclamat, încă în primele zile de activitate, supremația Constituției și a legilor noastre pe teritoriul republicii, la început ele erau mai mult sovietice decât democratice. Aceasta ne impunea să operăm permanent modificări în Legea Supremă - în virtutea necesității argumentării juridice a soluționării de sine stătătoare a multiplelor probleme inerente accederii pe calea obținerii suveranității depline. Ne ciocneam de un vacuum constituțional care, dacă nu-l lichidam la timp, putea avea consecințe imprevizibile.

De aceea, la 19 iunie 1990, a fost creată Comisia pentru elaborarea proiectului noii Constituții moldovenești, asupra căruia s-a lucrat, dezbătut, meditat, mediatizat, definitivat timp de câțiva ani. Constituția, care ne este călăuză deja timp de 22 de ani, a fost adoptată la 29 iulie 1994. La 13 decembrie 1994 a fost adoptată Legea cu privire la Curtea Constituțională (creată la 23 februarie 1995) - prima autoritate de jurisdicție constituțională în istoria Republicii Moldova care, cum se spune, devenea, astfel, stat cu acte în regulă.

Una dintre preocupările principale pe plan intern a constituit-o crearea condițiilor pentru impulsionearea reformelor economice și sociale, avându-se în vedere trecerea la economia liberă de piață, începând și aici pe loc gol.

Conducerea, parlamentarii au depus eforturi consistente, astfel ca, în scurt timp, să fie create baza juridică, infrastructura reformei (Banca Națională, sistemul bancar ca

atare, moneda națională, piața hârtiilor de valoare, sistemul performant de impozitare ș. a.). A fost dat startul privatizării, reformei agrare, campanii care au continuat și s-au perfecționat pe întreg parcursul acestui sfert de secol.

Din păcate, realizările pe acest tărâm sunt insuficiente atât din punct de vedere intelectual și logistic, cât și practic. Din care cauză tranziția s-a dovedit a fi de durată mai lungă decât ne-o închipuiam la început, nivelul de trai al populației lăsând de dorit.

Dimensiunea spirituală. Mișcarea de Renaștere și Eliberare Națională a fost inițiată și însuflețită de intelectualitate - elita societății. Scriitorii, pedagogii, reprezentanții altor sfere spirituale au reușit să convingă masele largi ale populației și să obțină sprijinul lor în promovarea ideilor de schimbare a sistemului vechi totalitar în unul liber și democratic, de revenire la tradițiile strămoșești, la tot ce e al nostru.

Afirm, în cunoștință de cauză, că fără aportul și susținerea intelectualității nici conducerea de atunci a republicii nu ar fi reușit prea multe.

Pentru mine personal era clar, încă de la bun început, că și după proclamarea Independenței miza principală a transformărilor rămânea a fi această pătură socială a societății. Asume ea urma să devină unul dintre pilonii de bază ai edificării Statului Republica Moldova. De aceea, în calitatea mea de Președinte, în tot ce ținea de făurirea statului democratic de drept, pe prim-plan, am pus sprijinul din partea acestei categorii de susținători. Totodată, am avut grijă și de crearea condițiilor favorabile pentru activitatea lor prodigioasă pe tărâmul spiritual, în cultură vizând scriitorii și bibliotecile, arta teatrală, cinematografia, muzica, dansul, interpretii, artele plastice, creația populară, activitatea muzeistică, iar în aspect academic - știința fundamentală și cea aplicativă.

În învățământ a fost introdus sistemul de licee și gimnazii, s-a modificat structura

și profilul instituțiilor medii de specialitate, iar instituțiile de învățământ superior au fost transformate în universități și academii. La toate nivelurile de învățământ au apărut instituții private. Au fost elaborate și implementate noi programe de aprofundare a cunoștințelor.

S-a acordat o atenție sporită dezvoltării sportului, soluționării problemelor tineretului, precum și domeniului ocrotirii sănătății.

Din complexul de măsuri vizând suportul spațiului spiritual face parte și crearea condițiilor pentru revenirea la credința strămoșească (redeschiderea și construirea noilor biserici, mănăstiri).

Un loc aparte în asigurarea susținerii edificării statului de către toți cetățenii revine grijii clasei politice pentru armonia interetnică. În acest context, în Republica Moldova (prin decrete prezidențiale, hotărâri ale Parlamentului și Guvernului) au fost valorificate proiecte semnificative - mai multe, mai consistente și consecvente decât în orice altă fostă republică unională. În procesul de edificare a statului au fost soluționate și multiple alte probleme vitale pentru cetățenii săi, pentru mișcarea noastră înainte.

Datorită politicii externe coerente, promovată de statul nostru (chintesența căreia este voința de a conviețui în pace și bună înțelegere cu toate țările și popoarele, de a nu admite confruntări în relațiile internaționale, interstatale și interetnice), Republica Moldova a fost scoasă din anonimat, recunoscută de întreaga lume; are relații diplomatice cu majoritatea țărilor; este membru cu drepturi depline al organizațiilor internaționale (politice, de securitate, culturale, creditar-financiare etc.).

În anii de la urmă, au fost întreprinși pași concreți pe *dimensiunea integrării europene*. Este în plină desfășurare valorificarea Acordului de Asociere „Republica Moldova - Uniunea Europeană”, moldovenii călătoresc în Europa fără vize. Deci, și pe plan extern, au fost înregistrate rezultate notorii.

Concluzie generală. Pe parcursul celor 25 de ani de după proclamarea Independenței, Republica Moldova s-a constituit și s-a consolidat ca stat suveran și independent, democratic, bazat pe drept, cu toate atributele statale necesare, cu propriul sistem de securitate, cu o economie liberă de piață, stat admis pe larg în comunitatea internațională.

Pentru prosperarea țării se impune intensificarea reformelor, punerea în acțiune a tuturor rezervelor nevalorificate pentru depășirea cu succes a perioadei de tranziție. Declarațiile de alt gen, cum ar fi „25 de ani pierduți”, „Republica Moldova - proiect ratat” ș. a., constituie, după părerea mea, nimic altceva decât retorică pesimistă, care mie personal îmi displace. Vă mulțumesc.